

C/2025/112

10.1.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

ES vīzu režīma apturēšanas mehānisma pārskatīšana

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/112)

Ziņotājs: **Ionuț SIBIAN (RO-III)**

Padomniece	Anca NICOVESCU, ziņotāja padomniece
Pilnsapulces lēmums	30.11.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializēta nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	25.9.2024.
Pieņemts plenārsesijā	23.10.2024.
Plenārsesija Nr.	591
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	250/0/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzīst bezvīzu režīma radītos ieguvumus abu režīma pušu pilsoņiem un tā pozitīvo ietekmi turpmākā ES attiecību ar tās partneriem stiprināšanā. ES vīzu politikai arī turpmāk vajadzētu būt instrumentam, kas atvieglo cilvēku savstarpējos kontaktus, tūrisma un uzņēmējdarbību, vienlaikus novēršot drošības riskus Eiropas Savienībai.

1.2. Vienlaikus EESK atzīst, ka ES un tās ārējo robežu drošību ir būtiski ietekmējuši nesenie ģeopolitiskie notikumi. Tāpēc EESK atbalsta uzskatu, ka Eiropas Savienībai jābūt pilnībā gatavai ātri reaģēt uz plašu iespējamo nākotnes drošības risku klāstu, tostarp hibrīddraudiem.

1.3. EESK uzskata, ka jāpieņem pūles, lai precizētu mehānisma iedarbināšanas kritērijus un vienlaikus nodrošinātu, ka tie ir pietiekami elastīgi, lai vajadzības gadījumā tos varētu efektīvi un ātri piemērot.

1.4. EESK iesaka Komisijai izvērtēt atbrīvojuma no vīzas prasības apturēšanas nepieciešamību, samērīgumu un sekas, ņemot vērā Savienības un tās dalībvalstu vispārējās attiecības ar attiecīgo trešo valsti, to, cik piemērota būtu apturēšana, lai uzlabotu stāvokli, un apturēšanas ietekmi uz attiecīgās valsts valstspiederīgo tiesībām.

1.5. EESK uzskata, ka jāpievērš uzmanība cilvēktiesību aizstāvju mobilitātes vajadzībām, it īpaši, ja cilvēktiesību stāvoklis attiecīgajā trešā valstī pasliktinās, un iespējamiem riskiem viņu darbam un personīgajai drošībai, ko rada apturēšanas mehānisma iedarbināšana pret viņu valsti.

1.6. EESK uzskata, ka ieguldītājiem paredzētas pilsonības shēmas, ko īsteno trešās valstis ar bezvīzu režīmu, rada apdraudējumu dalībvalstu sabiedriskajai kārtībai un iekšējai drošībai, un vajadzētu būt iespējai apturēt atbrīvojumu no vīzas prasības attiecībā uz tām trešām valstīm, kuras izvēlas īstenot šādas ieguldītājiem paredzētas pilsonības shēmas, kuru ietvaros pilsonību piešķir bez reālas saiknes ar attiecīgo valsti.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Atzinuma konteksts

2.1.1. ES vīzu politika ir būtiska Šengenas *acquis* daļa un viens no visaugstāk vērtētajiem ES integrācijas sasniegumiem. Pašlaik bezvīzu režīmu Savienībā var izmantot valstspiederīgie no 61 trešās valsts, kas nozīmē, ka šie valstspiederīgie var ieeļot Šengenas zonā īstermiņa uzturēšanās nolūkā bez vīzas uz laiku līdz 90 dienām jebkurā 180 dienu periodā. ES bezvīzu politikas pamatā ir vīzu savstarpējības princips.

2.1.2. Tomēr, ņemot vērā pieaugošās problēmas, ko rada neatbilstīga migrācija, un draudus ES drošībai, ir kļuvis skaidrs, ka ir vajadzīgs aizsardzības mehānisms pret atbrīvojuma no vīzu prasības ļaunprātīgu izmantošanu un ka šādu mehānismu ir jāturpina stiprināt un uzlabot.

2.1.3. Apturēšanas mehānisms tika ieviests 2013. gadā, lai ļautu uz laiku apturēt atbrīvojumu no vīzas prasības neatbilstīgās migrācijas būtiska pieauguma gadījumā. Tas tika iecerēts kā aizsardzības mehānisms pret atbrīvojumu no vīzu prasības ļaunprātīgu izmantošanu.

2.1.4. Mehānisms 2017. gadā tika pārskatīts tā, lai dalībvalstīm būtu vieglāk ziņot Komisijai par apstākļiem, kuru dēļ var aktivizēt apturēšanas mehānismu, un lai Komisija varētu iedarbināt mehānismu pēc savas ierosmes.

2.1.5. Apturēšanas mehānisms, kas izveidots ar Regulu (ES) 2018/1806 ⁽¹⁾, ļauj uz laiku apturēt atbrīvojumu no vīzas prasības, ja pēkšņi un būtiski palielinās neatbilstīgas migrācijas vai drošības riski.

2.1.6. Komisija 2023. gada 30. maijā pieņēma paziņojumu par ES bezvīzu režīmu uzraudzību ⁽²⁾, kurā izklāstīts konsultāciju process. Paziņojumā aplūkots, cik labi darbojas ES bezvīzu režīms, un apzinātas galvenās problēmas neatbilstīgas migrācijas un drošības jomā. Lai efektīvi risinātu daudzās problēmas, ko pastāvīgi mainīgajā ģeopolitiskajā kontekstā rada bezvīzu ceļošana, un ņemot vērā veikto apspriešanos ar Eiropas Parlamentu, dalībvalstīm un citām ieinteresētajām personām, minētā priekšlikuma mērķis ir pielāgot apturēšanas mehānismu šiem izaicinājumiem, grozot attiecīgos noteikumus, kas izklāstīti Regulas (ES) 2018/1806 8. pantā.

2.1.7. EESK atbalsta uzskatu, ka ES jābūt pilnībā gatavai ātri reaģēt uz plašu iespējamo nākotnes drošības risku klāstu, tostarp hibrīddraudiem. Tā arī uzskata, ka būtu atkārtoti jāizvērtē un jāuzlabo pašreizējie Regulas (ES) 2018/1806 ("Vīzu regula") 8. pantā izklāstītie noteikumi par bezvīzu režīma ar trešām valstīm darbības uzraudzību un par atbrīvojuma no vīzas prasības apturēšanu, ja palielinās neatbilstīgas migrācijas vai drošības riski ("vīzu apturēšanas mehānisms").

2.1.8. EESK uzskata, ka jādara vairāk, lai precizētu mehānisma iedarbināšanas kritērijus un vienlaikus nodrošinātu, ka tie ir pietiekami elastīgi, lai vajadzības gadījumā tos varētu efektīvi un ātri piemērot. Tas palīdzētu risināt daudzās problēmas, ko rada bezvīzu režīms pastāvīgi mainīgajā ģeopolitiskajā kontekstā.

2.2. Vispārīgas piezīmes

2.2.1. EESK atzīst ieguvumus, ko sniedz bezvīzu režīms pilsoņiem abās šā režīma pusēs, un pozitīvo ietekmi, ko tas rada, turpinot stiprināt ES attiecības ar tās partneriem. Bezvīzu režīms stiprina ceļošanas un tūrisma nozari, veicina apmaiņu kultūras un akadēmiskajā jomā, sniedz ieguvumus inovāciju un tehnoloģiju jomā, kā arī uzlabo diplomātiskās attiecības un starptautisko sadarbību.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1806 (2018. gada 14. novembris), ar ko izveido to trešo valstu sarakstu, kuru valstspiederīgajiem, šķērsojot dalībvalstu ārējās robežas, ir jābūt vīzām, kā arī to trešo valstu sarakstu, uz kuru valstspiederīgajiem minētā prasība neattiecas (kodificēta redakcija) (OV L 303, 28.11.2018., 39. lpp.).

⁽²⁾ COM/2023/297 final.

2.2.2. Vienlaikus EESK norāda uz iespējamiem minētā režīma trūkumiem, proti, potenciālām būtiskām migrācijas un drošības problēmām. Palielināta neatbilstīgā migrācija, ko izraisa bezvīzu režīma ceļotāju atļautās uzturēšanās termiņa pārsniegšana, vai liels skaits patvēruma pieteikumu, kurus iesnieguši bezvīzu režīma trešo valstu valstspiederīgie un kuru sekmīga iznākuma rādītājs ir zems, ir skaidras pazīmes, ka bezvīzu režīms attiecībā uz konkrētu trešo valsti ir cieši jāuzrauga un, iespējams, jāpārskata/jāaptur.

2.2.3. EESK atzīst, ka ES un tās ārējo robežu drošību ir būtiski ietekmējuši nesenie ģeopolitiskie notikumi, kas liecina, ka dažu ārvalstu dalībnieku rīcība var nopietni apdraudēt Savienības drošības intereses.

2.2.4. EESK uzskata, ka, lai gan apturēšanas mehānisms nepārprotami aizsargā dalībvalstis pret drošības apdraudējumiem, tas ir jāizmanto ar vislielāko rūpību, lai nodrošinātu, ka dažas dalībvalstis to neizmanto patvaļīgi.

2.2.5. Kad Komisija apsver apturēt atbrīvojumu no vīzu prasības vai kad dalībvalsts sniedz paziņojumu, būtu jāņem vērā apturēšanas iespējamā ietekme uz attiecīgās trešās valsts valstspiederīgajiem.

2.2.6. EESK atbalsta uzskatu, ka apturēšanas mehānisma iedarbināšana būtu jāapsver plašākā Savienības attiecību ar attiecīgo trešo valsti kontekstā un ka īpaša uzmanība būtu jāpievērš Savienības diplomātiskajām un ārējām attiecībām ar trešām valstīm. Tāpēc iespējamie iemesli mehānisma iedarbināšanai varētu būt cilvēktiesību un pamatbrīvību pārkāpumi, divpusēju Savienības un attiecīgās trešās valsts nolīgumu (tostarp vīzu savstarpības mehānisma) pārkāpumi, naidīgas darbības pret Savienību vai dalībvalstīm, kā arī attiecīgo Savienības sankciju neievērošana vai nepiemērošana.

2.2.7. EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai novērstu atšķirīgu interpretāciju un atšķirīgas prakses risku attiecībā uz apturēšanas mehānisma iedarbināšanu/piemērošanu.

2.2.8. EESK iesaka Komisijai izvērtēt atbrīvojuma no vīzas prasības apturēšanas nepieciešamību, samērīgumu un sekas, ņemot vērā Savienības un tās dalībvalstu vispārējās attiecības ar attiecīgo trešo valsti, to, cik piemērota būtu apturēšana, lai uzlabotu stāvokli, un apturēšanas ietekmi uz attiecīgās valsts valstspiederīgo tiesībām, it īpaši saistībā ar riskiem cilvēktiesību aizstāvjiem.

2.2.9. EESK uzskata, ka trešo valstu īstenotās ieguldītājiem paredzētas pilsonības shēmas ar bezvīzu režīmu apdraud dalībvalstu sabiedrisko kārtību un iekšējo drošību. Visaptverošu drošības pārbaudi, pārbaudes procedūru un uzticamības pārbaudes trūkums rada vairākus nopietnus drošības apdraudējumus Savienības pilsoņiem, piemēram, tādas, kas izriet no nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un korupcijas. Lai novērstu bezvīzu piekļuves Savienībai izmantojumu šādos nolūkos, jābūt iespējai apturēt atbrīvojumu no vīzas prasības attiecībā uz tādām trešām valstīm, kas izvēlas izmantot šādas ieguldītājiem paredzētas pilsonības shēmas, kuru ietvaros pilsonību piešķir bez reālas saiknes ar attiecīgo trešo valsti.

2.3. *Īpašas piezīmes*

2.3.1. Komiteja iesaka pastiprināt uzraudzību/komunikāciju ar valstīm, kuras ir pieņēmušas ieguldītājiem paredzētas pilsonības shēmas, lai atklātu nepilnības to izmantotajās procedūrās un vienlaikus mudinātu šīs valstis izbeigt šāda veida naturalizācijas procedūras.

2.3.2. EESK iesaka Eiropas Savienībai apturēšanas mehānisma aktivizēšanas gadījumā piedāvāt aizsardzību (ar rūpīgu izvērtējumu, paturot prātā nepieciešamību Eiropas Savienībā garantēt drošību) dažām personu kategorijām, piemēram, pilsonisko tiesību un cilvēktiesību aktīvistiem, neaizsargātām personām, kas trešās valstīs ir pakļautas atstumtībai vai kriminālvajāšanai (personas ar invaliditāti, LGBTIQ+ kopienas locekļi u. c.), un studentiem / akadēmisko aprindu pārstāvjiem, kuri vēlas ceļot profesionālu nolūku dēļ un kuri varētu veicināt tehnisko attīstību un inovāciju Eiropas Savienībā.

2.3.3. EESK uzskata, ka jāpievērš uzmanība cilvēktiesību aizstāvju mobilitātes vajadzībām, it īpaši, ja cilvēktiesību stāvoklis attiecīgajā trešajā valstī pasliktinās, un iespējamiem riskiem viņu darbam un personīgajai drošībai, ko rada apturēšanas mehānisma iedarbināšana pret viņu valsti. Apturēšanas mehānisms vai bezvīzu režīma pilnīga izbeigšana nedrīkst apdraudēt cilvēktiesību aktīvistus.

2.3.4. EESK uzsver, ka, ņemot vērā ar robežsardzes darba pieaugošo intensitāti saistītos riskus, būtu jāpalielina attiecīgo iestāžu spējas, lai tās var efektīvi veikt savus uzdevumus.

2.3.5. EESK uzsver, ka ES vīzu režīma atcelšanas politikai, kuras pamatā ir cilvēktiesību ievērošanas politika, ir jādod priekšroka kandidātvalstīm, tām valstīm, ar kurām tai ir kopīgi principi un vērtības, un valstīm, ar kurām tai ir nolīgumi, kas balstīti uz demokrātijas klauzulu. Politikai jābūt saskaņotai, tai jābalstās uz Savienības interesēm un objektīviem kritērijiem un tai nevajadzētu izraisīt netaisnīgu diskrimināciju. Šajā saistībā un saskaņā ar rezultātiem balsojumā, kas par šo jautājumu notika Eiropas Parlamenta Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komitejā, EESK aicina Komisiju meklēt veidu, kā pēc iespējas ātrāk, vēlams, pirms pašreizējā pilnvaru termiņa beigām, iekļaut Regulas (ES) 2018/1806 II pielikumā (bezvīzu režīma valstu saraksts) Ekvadoru, jo Ekvadora tika netaisnīgi sodīta tādu apstākļu dēļ, kas nebija saistīti ar šīs valsts gribu.

Briselē, 2024. gada 23. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE*